

Minulla on asiaa

Johdanto

Tämä kirjanen on tarkoitettu vanhemmille ja ammattilaisille, jotka haluavat kuunnella erityistä tukea tarvitsevien lasten mielipiteitä, kokemuksia ja tarpeita.

Minulla on asiaa

OSALLISUUDEN OIVALLUKSET

Osallisuuden tukijana

kohtaan aidosti ja oikeasti lapsen. Kuuntelen lapsen tarinaa. Annan lapselle mahdollisuuden olla rakentamassa ainutkertaista todellisuuttaan hänelle tärkeän yhteisön jäsenenä.

Autan lasta tekemään maailmaansa näkyväksi, saamaan ääntään kuuluville.

Johanna Sommers-Piiroinen, Lapsen ääni – tarina minulta.

Minulla on asiaa

Osallisena

lapsi tuntee kuuluvansa perheeseen, päiväkoti- tai harrastusryhmään, tai koulu yhteisöön. Hän tuntee voivansa olla osa ryhmää omana itsenään. Hän tuntee, että aikuiset kuuntelevat ja ottavat hänen mielipiteensä huomioon päätöksiä tehtäessä. Aikuiset auttavat lasta kertomaan hänelle tärkeistä asioista muille ja tekemään lapselle tärkeitä asioita yhdessä muiden kanssa.

Minulla on asiaa

Tässä kirjassessa kerrotaan:

MIKSI aikuisten on tärkeää ottaa huomioon lasten mielipiteet?

missä tilanteissa?

MITEN mielipiteitä voi saada esille?

Minulla on asiaa

MIKSI aikuisten on tärkeää ottaa huomioon lasten mielipiteet?

- Ymmärrämme lasten kiinnostuksen kohteita, huolia ja heille tärkeitä asioita.
- Tuemme lapsen terveen itsetunnon kehitystä.
- Edistämme lapsen terveyttä ja kehitystä.
- Edistämme lasten vuorovaikutustaitoja. Taidot kasvavat kun lapset saavat suunnitella ja päättää omaan arkeensa liittyvistä asioista. He oppivat kommunikoimaan, neuvottelemaan ja asettamaan tarpeitaan tärkeysjärjestykseen.

Minulla on asiaa

Lapsilla ja aikuisilla on usein erilaisia käsityksiä siitä, mikä lapsille on tärkeää. Lapset ja aikuiset myös arvioivat ongelmia eri tavoin. Heillä voi olla erilaisia käsityksiä siitä, mitä asioille pitäisi tehdä.

Minulla on asiaa

Erityistä tukea tarvitsevien lasten **MIELIPITEIDEN** selvittäminen ja huomioon ottaminen on erityisen tärkeää, sillä:

- Erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat suuren osan ajasta aikuisten toimintojen kohteita. Silti heidän mahdollisuutensa tehdä valintoja ja päätöksiä ovat usein hyvin suppeat.
- Erityistä tukea tarvitsevat lapset voivat useammin kuin muut joutua mm. kiusaamisen kohteeksi.

Minulla on asiaa

- Erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat muita lapsia useammin erilaisten tutkimusten ja arviointien kohteina ilman todellisia vaikutusmahdollisuuksia.
- He joutuvat usein syrjään neuvotteluprosesseista, koska ne perustuvat kirjoitetun ja puhutun kielen käyttöön.
- He ovat muita lapsia enemmän kontaktissa moniin aikuisiin, jotka eivät osaa käyttää heidän kommunikaatiomenetelmäänsä.
- He ovat useammin kuin muut lapset lääketieteellisten hoitotoimenpiteitten kohteina.

Minulla on asiaa

Lapsen **omanarvontunto** kasvaa, kun hän tuntee, että hänen mielipidettään kunnioitetaan ja sillä on merkitystä.

Minulla on asiaa

Lapsilla on **YK:n** lapsen oikeuksien sopimuksen ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan oikeus tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa oman kehitystasonsa mukaan. Suomessa lasten oikeuksia edistää Lapsiasia-
valtuutettu.

Minulla on asiaa

missä tilanteissa on tärkeää huomioida lapsen mielipide?

- Kotona ja päiväkodissa – sukella lapsen maailmaan; tue ja etsi keinoja lisätä lapsen tunnetta osallisuudesta
- Koulussa – tue lapsen osallisuutta ja mieti, miten sitä voisi lisätä. Pyydä lasta kertomaan oppimisestaan ja pohtimaan oppimisen iloja ja haasteita
- Kuntoutuksessa ja terapioissa – pyydä lasta kertomaan mielipiteensä kuntoutuksesta ja siitä, mikä siinä on mukavaa ja toimivaa
- Palvelusuunnittelussa – ota lapsi mukaan hyvän elämän määrittelyyn ja kertomaan mitä tukea hän tarvitsee

Minulla on asiaa

- Tutkimus- ja arviointitilanteissa – pyydä lasta kuvaamaan osaamistaan ja kertomaan asioista, jotka hän kokee helppoina tai hankalina
- Sairaalassa/terveyskeskuksessa/lääkärikäynneillä – osoita sanasi lapselle ja kysy häneltä itseltään hänen voinnistaan
- Harrastuksissa - kysy lapselta hänen kokemuksiaan harrastamisesta
- Päiväohjelman suunnittelussa - Millaisia asioita lapsi haluaa päiväänsä kuuluvan?
- Avustajan valinta – anna lapsen ottaa osaa avustajan valintaan.

Minulla on asiaa

Vanhemmat voivat **auttaa** ammattilaisia tukemaan lapsen osallisuutta kertomalla hänestä ja hänen kommunikaatitavoistaan.

Ammattilaisten tehtävä on luoda rauhallinen tila ja riittävästi aikaa sekä lasten että vanhempien mielipiteiden selvittämiselle.

Minulla on asiaa

Millä keinoilla
lasten mielipiteitä voi saada esille?

Minulla on asiaa

SADUTUS

Sadutus on keino, joka sopii erityisen hyvin lapsen maailmaan sukeltamiseen ja lapsen jokapäiväiseen kuuntelemiseen. Tiesitkö, että säännöllisesti satuja kertonut lapsi rohkaistuu kertomaan ajatuksistaan erilaisissa tilanteissa?

Sadutus on helppoa! Pyydä lasta kertomaan satu tai tarina. Kirjaa lapsen satu sanasta sanaan ja lue valmis satu hänelle. Kerro lapselle, että hän voi tarinansa kuultuaan muuttaa sitä, jos haluaa. Saduttamisella vahvistat lasten itsetuntoa ja luottamusta omiin kykyihin ja näkemyksiin. Käytä sadun kertomiseen tarpeen mukaan tukiviittomia ja kuvia.

Minulla on asiaa

Lapset, jotka ovat **KIINNOSTUNEITA** arjestaan, kokevat hallitsevansa omaa elämäänsä. Päätöksentekoon osallistuminen kehittää lapsen ymmärrystä omista tarpeista ja toiveista.

Minulla on asiaa

Valokuvatyöskentely

- Sukella lapsen ajatusmaailmaan pyytämällä häntä valokuvaamaan omia kiinnostuksen kohteitaan heti kun kamera tai kännykkä pysyy kädessä. Lapsi kuvaa sen, minkä kokee oleelliseksi ja mielenkiintoiseksi. Lapsilla on myös tapana ottaa kuvia mitä kiinnostavimmilla tavoilla monenlaisista kuvakulmista. Ellei omatoiminen kuvaaminen onnistu, auta lasta hänelle sopivalla tavalla.
- Pyydä lasta lavastamaan tilanne, joka häntä huolettaa tai ilahduttaa, ja ottamaan siitä kuva. Lapsi voi kertoa ottamastaan kuvasta ja sen merkityksestä vaikka tarinan avulla.
- Lue myös "Minä kuvaan, kuvia minusta - Ikkuna lapsen maailmaan. Valokuva lapsen osallisuuden edistäjänä." www.vaikeavertaisoiminta.fi

Minulla on asiaa

Keskustelumatto

- Kun haluat kysyä lapselta hänen mielipidettään, keskustelumatto on siihen oiva keino. Keskustelumatto on kuviin perustuva menetelmä, joka sopii hyvin kaikkien lasten kanssa työskentelemiseen. Erityisen hyvin se sopii kuvien avulla kommunikoivien lasten mielipiteitten selvittämiseen.
- Kun tiedät aiheen, josta haluat lapsen kanssa keskustella, kerää aiheeseen liittyviä kuvia, tai ota ja tulosta valokuvia. Tarvitset lisäksi "mielipidekuvat", vaikka peukut tai naamat, jotka kuvaavat tykkäämistä, välinpitämättömyyttä ja vastenmielisyyttä. Pyydä lasta asettamaan kuvat hänen kokemustaan kuvaavan mielipiteen alle.
- Hae lisätietoa keskustelumattosta verkosta hakupalvelimien avulla tai materiaalissamme olevien linkkien kautta. Käytä hakusanoja: keskustelumatto, papunetti, talking mat.

Minulla on asiaa

TAITOJA

Lapsilla on paljon enemmän kuin aikuiset luulevat.

Minulla on asiaa

SISARUUS

- Kun perheessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi, voi muiden lasten ääni jäädä kuulematta. Kun sisarukset kouluiän lähestyessä alkavat huomata, että veli tai sisko on toisenlainen kuin muut, asian käsittelyyn kannattaa varata aikaa. Puhu vammaisuudesta sisaruksen kanssa hänen ymmärtämillään sanoilla ja käsitteillä lapsen ikätasoon sopivalla tavalla: vaikka piirtämällä, tarinoimalla, tanssimalla, näyttämällä tai valokuvaamalla.
- Lue myös "Mun sisarus on erilainen - viisi vinkkiä vuorovaikutukseen erityistä tukea tarvitsevan lapsen sisaruksen kanssa." www.vaikuttavavertaistoiminta.fi

Minulla on asiaa

Herkkyys, luovuus ja **INTUITIO** ovat tärkeitä taitoja lasten kuuntelemisessa.

Kun lapsella on erityisen tuen tarve, käytä mielipiteitten kuuntelemiseen kekseliäisyyttä ja lapsen tarpeisiin sopivia kommunikaatiokeinoja.

Minulla on asiaa

Tärkeää!

Lapsen osallisuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että hän näkee pohdintoillaan olevan käytännön merkitystä.

Kun olet kysynyt lapsen mielipidettä, kiitä häntä ja kerro miten hänen mielipiteensä vaikuttaa päätöksentekoon ja arkeen. Jos et voi toteuttaa lapsen ehdotuksia, kerro hänelle miksi se ei ole mahdollista.

Minulla on asiaa

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n
VAIKUTTAVA VERTAISTOIMINTA
-projekti tahtoo edistää kulttuuria,
joka tukee lapsen osallisuutta.

Tuomme perheiden kanssa esiin erityistä
tukea tarvitsevien lasten ja nuorten
mielipiteitä ja tarpeita.

Lähteitä

OSALLISUUS

National Children's Bureau: Young Children's Voices Network
– Listening to young disabled children
www.ncb.org.uk/media/74024/listening_to_young_disabled_children.pdf

Handikappförbunden Egen växtkraft-projekt
www.fou.sormland.se/media/5796/v%C3%A4xtkraft.pdf

Osallisuuden asteita
www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lasten-suojelun-kasikirja/hallinto/lapsenosallisuus

Pelastakaa lapset ry: Lapsen ääni-tarina minulta.
www.pelastakaa-lapset.fi/toiminta/mediakasvatus/lapsen-osallisuus-ja-media/lapsen-aaeni-tarina-minulta

Pelastakaa lapset ry: Osallisuuden ohjeistus
pelastakaa-lapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/b73beec8cab57f09edd283ec9102b7b/1368524504/application/pdf/770756/osallisuudenohjeistus.pdf

KESKUSTELUMATTO

Papunet
www.papunet.net/tietoa/keskustelumatto

SADUTUS

Karlsson Liisa (2000) Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. PS-Kustannus.

Lapset toimivat ja kertovat ry, lapsilähtöisen tutkimuksen kehittäjä- ja tutkimusverkosto
www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutus_paa.htm

SISÄRÜS

Verraton sisäruus. Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisusarja 1/2012

VALOKUVAUS

Setälä Päivi (2012) Lapsi kuvan takana. Erityisiä piirteitä lasten valokuvailmaisussa. Musta taide.

Minä kuvaan, kuvia minusta - Ikkuna lapsen maailmaan. Valokuva lapsen osallisuuden edistäjänä. www.vaikuttava-vertaistoiminta.fi

Linkkejä

Vaikuttava vertaistoiminta-projekti
www.vaikuttavavertaistoiminta.fi

Lapsiasiavaltuutetun toimisto
www.lapsiasia.fi/etusivu

Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki
papunet.net/tikoteekki

Jaatinen, vammaisperheiden monitoimikeskus -vinkkejä kommunikatioon ja itseilmaisuun
jaatiswiki.wikispaces.com/kommunikaatio+ja+itseilmaisu

Leijonaemot – Erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhempien vertaistukiyhdistys
www.leijonaemot.fi

ELO - Erityislasten Omaiset ry
erityislastenomaiset.fi

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry Perhesivut
www.kvtl.fi/fi/perhesivut

Malike - apuvälineet
www.malike.fi/fi/valineet

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kasvun kumppanit –sivut
www.thl.fi/fi-fi/web/kasvunkumppanit-fi

Socca – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Julkaisuja lasten osallisuudesta
www.socca.fi/julkaisut/tyopaperit

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
www.mll.fi

Opetusministeriö/hallitus
www.minedu.fi/OPM

Vammaispalvelujen käsikirja
www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/vammaispalvelujen-kasikirja
Tutkimusta
www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/tutkimus/vammaisuus

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus
www.ykliitto.fi/files/vammaistenoikeudet_kirjanen_net.pdf

Yleissopimus selkokielellä
pre20090115.stm.fi/ka1180612770176/passthru.pdf

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus
www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus

Minulla on asiaa

Toimitus KVTL • Kuvat Mikko Huotari • Taitto Maria Atosuo